

Latvijas un pasaules vēsture 7.klase

Mācību priekšmeta pedagogs: Daiga Telnere

Laiks (stundas/nodarbības ilgums): 2 stundas

Tēma: **SENĀS GRIEĶIJAS POLISU IEDZĪVOTĀJU NODARBOŠANĀS, VĒRTĪBAS, INTERESES.**

Stundas sasniedzamais rezultāts:

SR 1 Prot iegūt un atlasīt informāciju par atēniešu un spartiešu nodarbošanos, vērtībām, interesēm.

SR 2 Izmantojot iegūtās zināšanas, veido sarunu starp atēnieti un spartieti par viņu nodarbošanos, vērtībām, interesēm, arī par piedalīšanos valsts pārvaldē /to ir apguvuši iepriekšējās stundās/

Standarta SR: *Atlasa un apkopo informāciju, interpretē to no vēsturiska personāža skatpunkta.*

<i>Stundas fāze, laiks</i>	<i>Skolotāja un skolēna darbība</i>	<i>Resursi</i>
Aktualizācija, 5 min.	Senās Grieķijas polisu iedzīvotāju nodarbošanās, vērtības, intereses. Skolotājs: Ko no tēmā dotā jūs jau ziniet? Skolēni skaidro - polisa, lielākās polisas, iedzīvotāju iedalījumu., kuras iedzīvotāju grupas piedalījās valsts pārvaldē, kuras nepiedalījās. Skolotājs: Ko jūs vēl neziniat? Skolēni min nodarbošanos, vērtības, intereses. Skolotājs: Kā to varam uzzināt? Skolēni min interneta resursus, grāmatas,....., ? arī skolotājas dotos tekstus.	Tiešsaistē – MS Teams Prezentācija ar jautājumiem, atbilstošiem attēliem.
Apjēgšana, 30 min 5 min.	- Skolēni lasa tekstu par Atēnas un Spartas iedzīvotājiem. Pilda darba lapu, pielikums 2., kurā skolēni atlasa informāciju par seno atēniešu nodarbošanos, vērtībām, interesēm. - Skolotājs ar piemēriem paskaidro, kas katrā sadaļā jāraksta. Pasaka arī, ka izpildīto lapu izmantosim nākošajā stundā. - Skolēni /daži – uzaicinātie/ pēc darba izpildīšanas nolasa, pārējie var papildina savas darba lapas.	Pielikumi nosūtīti e klasē vai MS Teams uzdevumos. Pielikums 1. Teksts par Atēnu un Spartas iedzīvotājiem. Pielikums 2. Darba lapa.
Lietošana, refleksija 5 min. 20 min. 15 min.	Skolotājs: Turpinām darbu MS Teams failos koplietošanas lapās. Nosaucauc grupu sadalījumu. Skolēni atver MS Teams failos savas grupas lapu. Skolotājs vēlreiz izskaidro darba uzdevumu. /Tas ir pielikumā 3./ Aicina skolēnus pēc darba beigšanas novērtēt savu darbu! Atgādina, ka vērtējumam ir jābūt atbilstošam. Skolēni veido sarunu, novērtē savu darbu. Skolotājs katru grupu vēro, palīdz, pamudina! Skolēni pēc 20 min. katrs nolasa savu rakstīto. Skolotājs beigās pajautā: Vai Tu šodien daudz ko uzzināju par atēniešu un spartiešu dzīvi? Vai Tev šodien stundā bija interesanti? Vai komandas biedri Tev palīdzēja? Skolēni “paceļ rociņas”	MS Teams failos koplietošanas lapas saliktas pa grupām. Pielikums 3.

ATĒNU SABIEDRĪBA, SAIMNIECĪBA, PĀRVALDE

Lauksaimniecība

No lauksaimniecības kultūrām Grieķijā dominēja „Vidusjūras triāde”:

1. graudkopība (kvieši un mieži),
2. vīnkopība,
3. olīvu audzēšana.

Vīnogas.

Vīns un olīveļļa bija svarīgas Grieķijas eksportpreces.

7.– 6. gs. p.m.ē. vergu darbs zemes apstrādāšanā vēl netika izmantots, vergi galvenokārt tika nodarbināti lopkopībā. Zemi sīkzemnieki apstrādāja paši, dižciltīgo zemes – ģimene, radnieki, parādnieki.

Atikas saimniecība

Viens no prestižākajiem bija kalēja amats. Liela nozīme bija arī podniekiem. Podniecība jau Krētas – Mikēnu laikmetā sasniedza augstu līmeni. Māla trauki kalpoja dažādu produktu uzglabāšanai un transportēšanai. Māla traukus izveda arī uz citām zemēm. Arhaiskajā laikmetā izcilus māla traukus

ražoja: **Atēnās, Milētā un Korintā.**

Pilntiesīgie iedzīvotāji bija polisas pilsoņi, kuri saucās polisas vārdā – milētieši, atēnieši utt. Pilsoņiem bija tiesības uz zemi un amatu savā polisā, kā arī tiesības piedalīties valsts pārvaldīšanā. To pienākums bija karaspēka rindās aizsargāt savu polisū.

Līdz ar tirdzniecības, amatniecības centru un kuģniecības attīstību pilsētās pieauga iedzīvotāju slānis, kas nebija saistīts ar lauksaimniecību. Tie bija amatnieki un tirgotāji. Tajā ietilpa turīgi darbnīcu īpašnieki, kuģu īpašnieki, lieltirgotāji, kā arī sīki amatnieki, sīktirgotāji, jūrnieki, krāvēji, celtnieki utt.

Polisu likumi sargāja savus pilsoņus. Ienācēji nevarēja kļūt par pilnvērtīgiem sabiedrības locekļiem.

Polisās pastāvēja verdzība. Sākotnēji grieķi ieguva vergus kā kara laupījumus. Vēlāk arī polisas pilsonis parādu dēļ uz laiku varēja kļūt par vergu. Arī verdzēnu bērni palika nebrīvi un nodzīvoja dzīvi kā vergi. Parasti vergi bija grieķu ģimenes sastāvdaļa, bet nebija līdzvērtīgi pārējiem. Viņi strādāja aristokrātu un bagātāko amatnieku un zemnieku saimniecībās. Vergi veica grūtākos un netīrākos darbus, gatavoja ēst, sargāja māju, audzināja saimnieka bērnus. Viņi nepiedalījās karā. Viņiem nebija tiesību piedalīties tautas sapulcē. Viņi varēja svinēt svētkus. Ja saimnieki nežēlīgi izturējās pret vergiem, viņi varēja sūdzēties tiesā. Par verga nogalināšanu vainīgo sodīja ar izraidīšanu no polisas.

Pilsoņi ar savu polisū lepojās. Viens no viņu galvenajiem mērķiem bija vairot tās slavu, gādāt par drošību un rūpēties par pārticību.

Polisā dzīvojošie grieķi par vērtību uzskatīja:

1. vienkāršību,
2. disciplīnu,
3. saskaņu un likumību.

Grieķi nosodīja pārmērības, alkātību, savtīgumu, iedomību un varaskāri.

PĀRVALDE

Sievietēm, ienācējiem un vergiem nebija pilsoņu tiesības. Viņu vidū bija visnotaļ turīgi cilvēki – darbnīcu un kuģu īpašnieki, lieltirgotāji. Polisas pilsoņi savu gribu pauda tautas sapulcē, kur lēma par karu un mieru, pieņēma likumus un vēlēja amatvīrus. Tautas sapulce bija augstākā vara polisā. Visplašākās pilnvaras bija Atēnu tautas sapulcei. Šo polisu uzskata par mūsdienu demokrātijas dzimteni.

Jāatceras gan, ka sievietēm, ienācējiem un citām polisām un vergiem Atēnas pilsoņu tiesības nebija. Polisa uzmanīgi sekoja tam, lai kāds pilsonis nevarētu apdraudēt tautvaldību un kļūt par vienīgo noteicēju valstī.

Tika ieviesta lausku tiesa – ostrakisms. Tas bija tautas balsojums, kura laikā pilsoņi uz māla lauskām jeb ostrakām rakstīja to pilsoņu vārdus, kuri, viņuprāt, apdraudēja tautvaldību. Cilvēks, par kuru nobalsoja vairākums, devās trimdā uz desmit gadiem, bet viņa īpašumi tika saglabāti.

Tautas sapulces parasti ilga visu dienu. Atēnās balsoja, paceļot roku. Dažreiz balsošanas bija aizklāta. Tādos gadījumos laukumā novietoja māla urnas, kurās balsotāji meta balsošanas žetonus, akmentiņus vai pupas. Atēnās katrs pilsonis varēja pretendēt uz amatu. Tas, ka bija daudz amatu, deva iespēju iesaistīt valsts pārvaldē visus pilsoņus. Taču kandidatūras amatiem izvēlējās ļoti rūpīgi.

Atēnu pilsoņa pienākums bija:

1. dienēt armijā,
2. piedalīties polisas sabiedriskajā dzīvē.

Bagātājiem polisas pilsoņiem bija pienākums:

1. par saviem līdzekļiem pirkt kuģu aprīkojumu un uzturēt kuģus braukšanas kārtībā,
2. apmaksāt teātra izrāžu gatavošanu un algot teātra kori,
3. uzturēt skolas.

Šos izdevumus polisas pilsoņi uzskatīja gan par pienākumu, gan par godu.

Galvenais dzīves centrs pilsētā bija Agora, kur pilsoņu satikās un sarunājās. Šajā laukumā notika tautas sapulces. Vienlaikus agoru izmantoja arī kā tirgus vietu.

Spartas sabiedrība, saimniecība, pārvalde

Heloti bija savdabīga verdzības forma, bet tie atšķīrās no vergiem. Heloti 4 reizes pārsniedza spartiešu skaitu.

Visiem spartiešiem (doriešiem) bija vienlīdzīgas tiesības gan hoplītu ierindā, gan tautas sapulcē. Tiem tika ierādīti arī vienādas zemes gabali (helotu zeme). Lai radītu vēl lielāku saliedētību, vīri veidoja **telts kopienas**. Katrā bija apmēram 15 vīri, kas kopā dzīvoja, trenējās sportā, karamākslā un ēda. Katrs ieguldīja vienādu daļu naudas un produktu. Spartiešiem nepatika ārzemnieki, jo tie centās norobežoties no ār pasaules ietekmes. Spartiešiem bez atļaujas atstāt polisu bija aizliegts, un par to varēja sodīt. Spartas sabiedrība bija konservatīva.

Spartā dzīvoja arī tāda iedzīvotāju kategorija kā **perioiki**. Tie bija brīvi iedzīvotāji, kas dzīvoja nomaļos ciemos, kur bija pašpārvalde. Perioikiem nebija politisku tiesību. Tie nodarbojās ar zemkopību, tirdzniecību un amatniecību. Karaspēkā viņi bija viegli bruņoti kājnīki.

Valsts tika veidota kā militāra noietne, tās iedzīvotāju augstākajam slānim – spartiešiem – bija atļauts nodarboties vienīgi ar karošanu un sevis pilnveidošanu karamākslā.

Spartieši bija tik ļoti pārliecināti par savu drošību, ka tās netika apjostas ar mūriem. Kad citi grieķi par to brīnījās, spartieši teica, ka viņu karavīri paši ir pilsētas mūris.

Spartieši iemācījās karot slēgtā kaujas ierindā – falangā.

Zemi spartieši sadalīja vienādos gabalos. Kā zeme, tā heloti bija valsts īpašums, ko nedrīkstēja ne pirkt, ne pārdot. **Visi spartieši bija vienlīdzīgi.** Viņiem nebija nekādu iespēju uzkrāt bagātību.

Spartu pārvaldīja vecāko padome jeb gerūsija, kurā ietilpa 2 valdnieki un 28 padomnieki. Par padomnieku varēja kļūt cienījamākie spartieši no 60 gadu vecuma. Tautas sapulcei Spartā nebija lielas varas, to sasauca, lai apstiprinātu gerūsijas lēmumus. Balsošanas rezultātu izšķīra pēc tā, kura puse kļiedza skaļāk, tās viedokli atzina par pareizu. Tautas sapulce ievēlēja arī piecus uzraugus jeb **eforus**, kas sprieda tiesu un uzraudzīja abus Spartas valdniekus.

Spartieši pievērsa lielu uzmanību zēnu audzināšanai. Zēnam piedzimstot, tika novērtēts, vai viņš ir vesels un stiprs. Kam bija kāda kaite, tas bija nolemts nāvei – jaundzimušo nometa no klints, jo vārgi bērni šai sabiedrībai nebija vajadzīgi. Kad zēnam palika 7 gadi, viņu atņēma mātei un sāka audzināt par karavīru. Zēni apguva prasmi karot uz izdzīvot smagos apstākļos. Stingrā audzināšana veidoja viņu raksturu. Karošanai bija nepieciešami spēcīgi un bezbailīgi vīri, kuri bez ierunām pilda pavēles.

Garas sarunas nebija cieņā. Spartieši izteicās īsi, konkrēti - lakoniski. **Gatavoti karam, spartieši bija mazizglītoti, viņus neinteresēja literatūra, māksla un zinātne.**

20 gadus sasniegušos jauniešus uzskatīja par pilntiesīgiem karavīriem. Taču lielāko sava laika daļu spartieši pavadīja kaujas vienībā, arī maltītes viņi ieturēja kopā kazarmā, kur pie galda pulcējās ap 25 vīru. Parasti ēda cūkgaļu ar putrainiem, etiķi, sāli. Šīs spartiešu galda apvienības sauca par **sisitijām**.

Teksts no uzd.lv 6.kl. un 10.kl.

SENO ATĒNIEŠU UN SPARTIEŠU NODARBOŠANĀS, VĒRTĪBAS, INTERESES

	ATĒNIEŠU	SPARTIEŠU
NODARBOŠANĀS		
VĒRTĪBAS		
INTERESES		

1.GRUPA

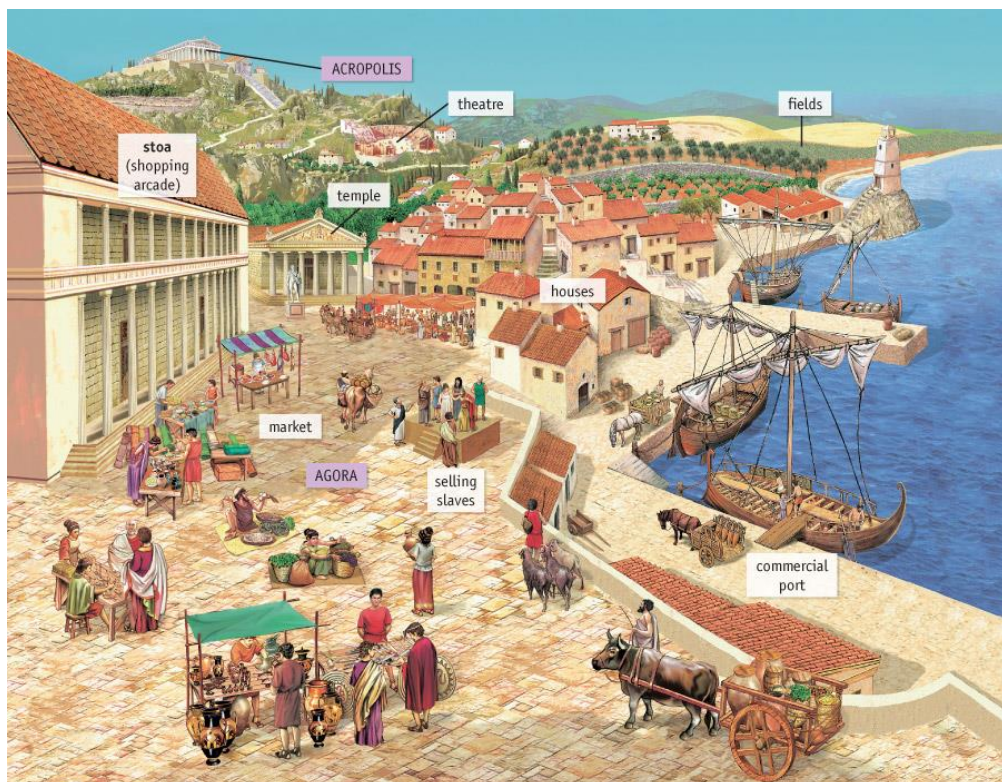
Iedomājies, ka Tu esi Atēnu vai Spartas iedzīvotājs. Jūs esiet satikušies kādā tirdzniecības braucienā, vai kādā no polisū tirgus laukumiem - agorā, vai kur citur! Uzraksti jūsu sarunu – vari runāt par pārvaldi, nodarbošanos, vērtībām, par to, kas interesē, kas nepatīk.

Sarunas frāzi pabeidz ar atbilstošu jautājumu nākošajam runātājam.

Sarunu uzsāk un sarunas tematu izvēlas 1.grupas dalībnieks.

Dalībnieki sarunā iesaistās pēc kārtas!

Katram grupas dalībniekam darba veikšanai ir 4 min.

GRUPAS DALĪBNIĒKS	Atēnieša un spartieša saruna
SKOLĒNA VĀRDS /atēnietis/	
SKOLĒNA VĀRDS /spartiete/	
SKOLĒNA VĀRDS /atēniete/	
SKOLĒNA VĀRDS /spartietis/	
SKOLĒNA VĀRDS /atēnietis/	Atbild atbilstoši sarunas tematam atbild un noslēdz sarunu!

SARUNAS BEIGĀS KATRS GRUPAS DALĪBNIEKS NOVĒRTĒ SAVU DARBU PAR SARUNU, JAUTĀJUMU UN ATBILDI, DARBU KOMANDĀ! ATBILSTOŠO RĀMĪTI IEKRĀSO!

MĀCIES SEVI NOVĒRTĒT ATBILSTOŠI! TEVI VĒRO ARĪ PĀRĒJIE KOMANDAS BIEDRI!

SKOLĒNA VĀRDS	ĻOTI LABI	LABI	APMIERINOŠI	TEV VĒL DAUDZ JĀCENŠAS!
SKOLĒNA VĀRDS	SARUNĀ izmantotas iegūtās zināšanas par atēniešu un spartiešu nodarbošanos vai vērtībām vai interesēm. Saruna ir loģiska.	SARUNĀ izmantotas iegūtās zināšanas par atēniešu un spartiešu nodarbošanos vai vērtībām vai interesēm, bet pieļautas nelielas kļūdas. Tiek runāts par vairākām tēmām.	SARUNĀ izmantotas iegūtās zināšanas par atēniešu un spartiešu nodarbošanos vai vērtībām vai interesēm, bet pieļautas būtiskas kļūdas.	SARUNA ir vispārīga. Tā neparāda iegūtās zināšanas par seno atēniešu un spartiešu nodarbošanos vai vērtībām vai interesēm.
	JAUTĀJUMS UN ATBILDE ir atbilstošs sarunas tēmai, loģisks.	JAUTĀJUMS VAI/UN ATBILDE nav par uzsākto sarunas tematu, bet ir loģisks.	JAUTĀJUMS VAI ATBILDE vispārīgi. Piemēram: Mums iet labi! Kā jums iet?	JAUTĀJUMS UN ATBILDE vispārīgi. Piemēram: Mums iet labi! Kā jums iet?
	SADARBOJOS KOMANDĀ uzturot uzsākto sarunu.	SADARBOJOS KOMANDĀ uzturot uzsākto sarunu, bet tā ir vāja.	CENŠAS SADARBOTIES KOMANDĀ, bet saruna nav par tēmu.	NESADARBOJAS KOMANDĀ, jo neuztur sarunu.